

A Kis Út a kommunista Európában

JAKUBINYI GYÖRGY

Született 1946-ban, 1969-ben szentelték pappá, 1990-ben püspökké. 1994 óta a gyulafehérvári egyházmegye érseke. Előadása az 1996 októberében Lisieux-ban tartott konferencián hangzott el.

Amikor Európáról beszélünk, zavaró, hogy csak a tizenketek Európájáról szoktunk hallani. A Szentatya arra emlékeztette az európaiakat, hogy Európa az Uráltól az Atlanti-óceánig terjed. Ebben az értelemben nyilvánította a görög testvérpárt, Szent Cirillt és Szent Metódot Európa társpatrónusainak Szent Benedek mellett, akinek a felosztás révén Nyugat-Európa jutott. Rövid előadásomban a nagy kommunista Európa Kis Útjáról szólok, elsősorban Romániáéről.

A hit élete a kommunista Európában

Személyes vallomásomban azt szeretném elmondani, hogyan élhette meg a hitét az ember egy kommunista berendezkedésű társadalomban.

Noha Románia 1947-ig királyság volt, a szovjetek 1944. évi bevonulása után a kommunizmust erőszakkal bevezették. 1946-ban születtem, tehát nem ismertem más társadalmat, mint a kommunistát. 1948-ban mindent államosítottak, beleértve az iskolákat is. A román nép szellemi egységének visszaállítása céljából szétzúzták a román görög katolikus egyházat (1.750.000 hívő), a görög katolikusokat görög keletinek nyilvánították. A római katolikus egyházat megtúrták, de nem ismerték el, mondván, hogy vezetője külföldi. Másrészt a többségben magyar és német (1 millió az 1.300.000-ból) hívők nem jelentettek veszélyt a román nép egységére. Tizenhárom egyházat és közösséget ismertek el szűkre szabott keretek között, azon a címen, hogy vezetőjük román állampolgár. Egészen 1964-ig (tehát egy évvel azelőtt, hogy a kommunista Romániát felvették az ENSZ-be) valamennyi katolikus püspököt, sok papot és elkötelezett világi hívőt bebörtönöztek. Sok vértanúnk van.

**Az egyházak
Romániában**

A római katolikus egyház korlátok közé szorítva élhette életét, a sekrestyében, pontosan úgy, mint a francia forradalom idején. Hivatalosan engedélyezték a templomlátogatást; a hitoktatást a plébánián tartották, de azokat, akik ezen részt mertek venni, zaklatták és háttérbe szorították.

Hadd mondjak erre egy példát: 1956-ban bérmálkoztam. Az egyházmegye kormányzója bérmált, aki nem sokkal azelőtt jött ki a börtönből. Ezen a napon szülővárosomban kerékpárversenyt rendeztek. A főteret kamionok zárták le. Ezek alatt kellett átmász-

nunk, hogy bejuthassunk a templomba. Ilyen módszereket alkalmaztak mindenütt a templom belsejébe beszorított egyházi ünnepeken.

A korábbi hat helyett csak egyetlen teológiai főiskola működését engedélyezték. Ennek két intézménye volt: a magyar nyelvű Gyulafehérvárott, a román Jasi-ban. A felvehető szeminaristák számát az állam határozta meg. Ha valaki a papi hivatást választotta, szüleit zaklatták, munkahelyükön gáncsolták, a kispapnak jelentkezőket pedig igen sokszor kihallgatásra hívták be, hogy a rendszer kollaboránsává tegyék őket. Bizalmatlanságot keltettek a hívek és a papság között is.

Némelyik országban hivatalosan is megszervezték a „békepapok” mozgalomát — őket a Szentszék kiközösítette. Romániában ez a mozgalom zátonyra futott a papság ellenállása következtében, noha valamennyi püspök börtönben sínylődött. Hivatalos szervezet nem létezett, de akadtak egyéni kollaboránsok.

Szent Teréz tisztelete a kommunista Európában

Vallási szempontból nézve a kommunista Európában voltak és vannak főként katolikus, ortodox és vegyes vallású országok. Románia 22 millió lakosából 87% ortodox, 7%-a pedig római és görög katolikus.

A katolikus országokban Szent Terézt mindenütt ismerik és rendkívül tisztelik 1925. évi szenttéavatása óta. Nincs olyan görög vagy római katolikus templom, ahol ne lenne megtalálható Szent Teréz jól ismert szobra vagy képe „a rózsákkal”. Az emberek ereklüként őrzik a Teréz imáit tartalmazó imakönyveket, amelyeket a kommunizmus előtt a ferences atyák adtak ki.

**Egy papi hivatás
története**

Teréznek inkább közbenjáró hatalma, rózsaesője ismert, nem pedig az élete. Hadd mondjam el egy papi hivatás történetét a kommunista Magyarországon, a 80-as években! Egy fiatal munkás mindig betért a fővárosi ferences templomba, s ott azért imádkozott, hogy felismerje az Úr akaratát. A félhomályban észrevette Szent Teréz szobrát a következő felirattal: „a kispapok kedvence”. Minthogy nem ismerte fel, azt gondolta: olyan gyönyörű ez a szent, nem lehet csodálkozni azon, hogy a papnövendékek kedvence. Letérdelt a szobor előtt, s arra kérte a gyönyörű szentet, mutassa meg neki Isten akaratát. Később egy szentbeszédet hallott Szent Terézről. Eközben úgy érezte, hogy Krisztus szólítja, és valóban a papi hivatást választotta. Csak később eszmélt rá, hogy a felirat szövege valójában így szólt: „a kispapok kenyeré”, mert a Szent Teréz elé helyezett pénz a papnövendékek javát szolgálta, nem a „kedvencet.”

**A görög katolikusok
és Szent Teréz**

Szent Terézt a görög katolikusok is nagy tiszteletben tartják. Szülővárosomban a bejáratnál a templom falára festették a képét. A templomot 1948-ban erőszakkal az ortodoxoknak adták, de

megtartották a római katolikus szokásokat (a katolikus szentek szobrait, a rózsafüzért stb.) A pátriárka csak 1973-ban mert látogatást tenni ezen a vidéken, amelyet erőszakkal csatoltak az ortodoxiához. Látogatása előtt eltávolították „az uniatizmus jegyeit”, de még a fészületek corpusát is! A Szent Terézt ábrázoló falfestményt a Szent Szűz ikonjával fedték le. Szent Teréz képe csak később tűnt el egy renoválás során.

Egy másik epizód a görög katolikus testvérek földalatti életéből. Amikor az 1980-as években külföldi látogatókkal egy olyan görög katolikus templomot látogattunk meg, amelyet papjával és híveivel az ortodoxiához csatoltak; az öreg pap unokái fogadtak. Amikor megmondtuk, hogy katolikus papok és külföldiek vagyunk, a gyóntatószékhez vezettek bennünket — amelyet a görög katolikus egyház betiltása után a legtöbb templomban templomi gyertyák árusítására használtak —, és elhúzták a függönyt. És íme, virágoktól övezve Pádúai Szent Antal trónolt ünnepélyesen a gyóntatószékben, és így fogadta a beavatottak titkos tiszteletét!

A Kis Út a kommunizmusban

A Jézusról nevezett Ágnes nővér kérésére Szent Teréz „meghatározza” Kis Útját. „Felismerni saját semmiségünket, mindent a Jóisten-től várni, ahogy a kisgyermek mindent az apjától vár. Ez annyit jelent, hogy nem kell semmiért sem nyugtalanzkodni, egyáltalán nem kell vagyont gyűjteni. (...) Nem szabad önmagunknak tulajdonítani az erényeket, amelyekre törekszünk. Azt sem szabad gondolkodnunk, hogy mi bármire is képesek volnánk, hanem meg kell vallanunk, hogy a Jóisten helyezi ezt a kincset kis gyermekének a kezébe. (...) Hibái miatt pedig korántsem szabad bátorságát elveszítenie, mivel a gyermekek gyakran elesnek ugyan, de túlságosan kicsik még ahhoz, hogy nagy bajt okozzanak önmaguknak” (CJ 6.8.8). A legutolsó leírt szavak „életében” ezt a Kis Utat így summázzák: „A bizalom és a szeretet segítségével” (C kézirat).

A Kis Út jellemzői éppen a kommunizmus körülményei között megélhető lelkiséget rajzolják ki. Vegyünk ezekből néhány példát.

Az egyszerűség

A csillogó eredményeket nélkülöző *egyszerűség* a Kis Út sajátossága. Szent Teréznek nem voltak látomásai, ekstázisai. Tudom, hogy életéből három élményt lehet említeni, amelyek misztikusnak tekinthetők, de ezek kivételt képeznek. Szent Teréz kifejezetten kerülte a szenzációkat, hogy bebizonyítsa: a Kis Út mindenki számára nyitva áll, különösen a kicsinyeknek: mindazoknak, akiket a Jóisten nem vezetett rendkívüli utakra.

Ezt a lelkiséget a kommunista korban is lehetett követni: ateista környezetben, üzemekben, iskolákban, mindenütt. Hiszen nem alkotott vallásos szervezetet, amelyet a kommunista társadalomban betiltottak, sem látható mozgalmat. Az Evangéliumnak a

mindennapok egyhangúságában átélt lelkisége volt ez. Szent Teréz inkább az áldozathozatal egyhangúságát választotta, mint az eksztázist.

Az alázatosság

Az *alázatosság* a szó igazi értelmében. Szent Teréz azt akarta, hogy a virágok kimutassák szépségüket, de mindent a Jóistennek tulajdonítsanak. Halálos ágyán így elmondhatta: „Igen, úgy érzem, alázatos vagyok... A Jóisten megmutatja nekem az igazságot: annyira érzem, hogy minden Tőle származik” (CJ 4.8.3).

A kommunista társadalomban a kereszténynek, akit folyton megaláztak katolikus hitéért, meg kellett tanulnia az alázatosságot. Csak így lehetett elviselni a megaláztatásokat. Ebben nincs különbség a papok és a laikusok között. A Kis Út mindenki előtt nyitott. Csak a szeretet számít. Az Irgalmas Szeretet keresi „áldozatait”.

A bizalom

Szent Teréz a Kis Utat a *bizalom* útjának nevezte. „»Még akkor is reménykednék Istenben, ha megölné« — Jóbnak ez a mondata gyermekkorom óta magával ragadott. De meglehetősen soká tartott, mire el tudtam jutni a lemondásnak erre a fokára. Most már itt vagyok: a Jóisten segített ide, karjára vett, és ide helyezett” (CJ.7.7.3.). A tökéletes bizalom szavai ezek.

Feltételezhető, mekkora erőt jelentett a vasfüggöny mögött élő keresztényeknek ez a bizalom: ez tartotta őket életben. „A halál árnyékának völgye elviselhetetlen lett volna, ha nincs meg a bizalom. Szent Teréz így kommentálja ezt a zsolnárt: „Óh, Istenem, milyen jóságos vagy hozzám, irgalmas Szereteted apró áldozatához! Most, hogy a külső szenvedést összekötöd lelkem megpróbáltatásaival, (...) hálásan mondom: »Leszálltam a halál árnyékának völgyébe, mégsem félek semmi bajtól, mert velem vagy Uram!«” (21. zsolnárt; LC.262).

Személyes vallomás

Tudom, hogy a személyes tanúságtétel többet jelent mások elbeszéléseinél. Engedjék meg ezért, hogy elmondjam saját utamat Szent Terézhez, vagy jobban mondva azt az utat, amelyen Szent Teréz Jézushoz vezetett. Szülővárosom katolikus templomában 1925 óta látható a „rózsaesős” Szent Teréz szobra. Alig tudtam valamit Szent Terézről. Édesanyám mélységesen tisztelte, de ez volt minden.

A szemináriumban a régi magyar kiadásban olvastam az *Egy lélek történetét*, majd a vasfüggönyön keresztül bejutott az *Önéletrajzi írások* német fordításban. A mű elbűvölt. Szent Ferenc, Vianney Szent János és Bosco Szent János mellett egyik kedvelt szentemmé vált, de ekkor még nem ő volt számomra „a Szent”. A Gondviselés úgy akarta, hogy ezek a kötelékek szorosabbra fónódjanak.

A legelső szerzetes, aki a háború után 1966-ban hozzánk látogatott, elkérte a címünket, hogy támogatókat keressen, akik teológiai könyvek küldésével segítenek bennünket. Az ősz folyamán képeslapot kaptam Lisieux-ből Françoise Charnelet anya aláírásával. Kért, hogy adjam meg azoknak a teológiai könyveknek a címét, amelyek szemináriumi tanulmányaimat segítenék, és hozzátette, hogy próbaképpen már el is küldte az *Önéletrajzi írásokat*. Akkor még nem tudhattam, hogy Françoise Thérèse anya (1902-1979) ezzel a képeslappal indította el bennem Teréznek azt az útját, amely reményem szerint soha nem fog véget érni: Szent Teréz példáját követve szeretném az Úrnak „újra elmondani iránta érzett Szeretemet az örök színelátásban”.

Françoise Thérèse anya nem akart meggyőzni semmiről. Hagyta, hogy Szent Teréz maga nyerve meg híveit. Közülük az egyik én lettem. Minden olyan egyszerű: kapcsolatban állni Szent Teréz-zel, végiggondolni az ő gondolatait, átérezni az ő érzelmeit. Észre se veszi az ember, hogy már benne is van lelkiségének ellenállhatatlan hálójában. Akkor eszméltem rá minderre, amikor Françoise Thérèse anya pappá szentelése alkalmával 1969-ben azzal ajándékozott meg, hogy azon a napon beiratott a Lisieux-i Papi Uni-óba, utólagos hozzájárulásomat kérve. Nagyon megörültem ennek, és egész szívvel igent mondtam. Akkor már eléggé felkészült voltam, hogy beiratkozhasam ebbe a szervezetbe. Azóta is büszke vagyok rá, hogy Teréz meghódított és testvérenek fogadott el — minderre én csupán az arra érdemtelen testvér félénk válaszát adhattam.

A szentírásmagyarázat tanáráként a szentbeszédekben és a lelkigyakorlatokban mindig a Kis Útról beszéltem, jobbra anélkül, hogy Szent Teréz nevét említettem volna. Teréz lelkiségét különösebb propaganda nélkül is meg lehet élni és terjeszteni. Ez a stílus illik magához Szent Terézhez is. Növendékeim közül mintegy húsz pap iratkozott be az Union Sacerdotale de Lisieux-be. Egy negyedévi lap köt össze bennünket, személyes találkozások és szervezet nélkül. A lényeg az, hogy átéljük a Kis Utat.

Szent Teréz és Oroszország

A természetfeletti világban vannak olyan kapcsolatok, amelyekre csak a túlvilágon derül fény. Terézt nemcsak a missziók, Franciaország patrónájává nyilvánították, hanem Oroszország patrónájává is (1929-ben lett a római orosz evangelizációs szeminárium, a Russicum védőszentje). Bár sok hívő úgy véli, hogy a legnépszerűbb szentek igencsak elfoglaltak, és nincs idejük számukra, a Szentatya reá bízta Oroszország evangelizációját is. XI. Piusz pápa Szent Terézhez szóló, búcsúval egybekötött imát is engedélyezett orosz testvéreinkért 1929. augusztus 19-én. Akkor már ismerték Fatima üze-

netét, bár Oroszország megszentelésének kifejezett kérése csak 1929-ben érkezett meg. A pápa akkor még nem tudott semmit a kérésről, de Oroszország gondjával már foglalkozott.

Bár Szent Teréz nem ismert az ortodox világban, mégis feltételezhetjük jelenlétét és hatását. Íme egy kis történet 1984-ből, amely nem a kommunista világról szól, hanem egy majdnem teljesen ortodox országban, a görögországi Athénban játszódik. Az Aeropagoszhoz közel lévő kis utcában, egy butik ajtaján észrevettem Teréz jól ismert „rózsaesős” festményét, amelyet eladásra kínáltak. Ez volt az eredeti felirata: „Haghia Eufroszüné”. Tehát egy katolikus képet egy ortodox szent neve alatt árusítottak az ortodoxoknak. Mindaddig nem hallottam Szent Eufrozínáról, akit kereskedelmi szempontból Szent Terézzel egy sorba helyeztek. Egyike volt annak a tucatnyi keleti szent nőnek, akik férfinak öltözve kolostorba vonultak, hogy így elkerüljék a szülők által követelt házasságkötést, és megőrizhessék Jézusnak szentelt szüzeségüket. Az ifjú János atya mindig úgy vigasztalta bűnbánó apját, hogy nem fedte fel saját kilétét, amelyet csak korai halála után árultak el az apátnak. Nem tételezhetjük-e fel, hogy a szerencsés vásárló, aki Szent Eufrozina álcája alatt Szent Terézt tisztelte, nem részesült-e annak jótéteményeiben is?

Vallomásom végén, a keleti egyházakra, az ikonosztázokra gondolok, amelyeknek felállítását évszázados előírások szabályozzák. A fő helyeket a Szentháromság, az Úr életének misztériumai foglalják el, aztán az Istenanya (sohasem a Gyermekek nélkül!), s csak ezután következnek a nagy keleti szentek és a templom védőszentje. A római Russicum oldalkápolnájában, a Patróna helyén Szent Teréz ikonja található, amely a harmadik jobbra a királyi kaputól.

Erre a kápolnára gondolok, mert lelkemben ilyen ikonosztázt látok: az Urat a teljes Szentháromsággal, az Istenanyát a Gyermekekkel és Szent Terézt. Papi hivatásom krisztocentrizmusa ettől sértetlen marad. Ha nem így lenne, az Teréz elárulását jelentené. Teréz nem akar más lenni, csak a nővérünk, aki a Kis Úton vezet bennünket Jézushoz.

Endrédi László fordítása